

**NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W POZNANIU**

60-967 Poznań, ul. Karola Libelta 16/20, tel (61) 517-237, 523-514, 523-362

D-41040-6-96

Nr ewid. 31/97/P/96/083/LPO

Egz. nr

**I N F O R M A C J A
O WYNIKACH KONTROLI PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI
WYBRANYCH INWESTYCJI KOMUNALNYCH**

POZNAŃ - MARZEC 1997 r.

SPIS TREŚCI

	Strona
I. CZĘŚĆ OGÓLNA	3
1. Charakterystyka kontroli	3
2. Synteza ustaleń kontroli	3
3. Uwagi i wnioski oraz działania po zakończeniu kontroli	5
II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA	7
1. Charakterystyka stanu prawnego i organizacyjnego	7
2. Ważniejsze ustalenia kontroli	9
2.1. Urząd Gminy w Przykonie	9
2.2. Urząd Gminy w Rzgowie	11
2.3. Urząd Gminy i Miasta w Pyzdrach	12
2.4. Urząd Miasta w Uniejowie i Spółka Wodna w Spicimierzu	13

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Cel i charakterystyka kontroli

Celem kontroli była ocena działań podejmowanych przez gminy w zakresie prawidłowości przygotowania i przebiegu inwestycji komunalnych na przykładzie budowanych w woj. konińskim oczyszczalni ścieków systemu LEMNA, opracowanym w ostatnich latach przez amerykańską firmę LEMNA Corporation z USA. Kontrola została przeprowadzona z inicjatywy NIK Delegatury w Poznaniu i ujęta została w jej planie kwartalnym z oznaczeniem P/96/083.

Kontrolę przeprowadzono w grudniu 1996r. i objęto nią - według opracowanej tematyki - następujące jednostki na terenie województwa konińskiego:

- Urząd Gminy i Miasta w Pyzdrach
- Urząd Miasta w Uniejowie
- Urząd Gminy w Przykonia
- Urząd Gminy w Rzgowie
- Spółkę Wodną w Spicimierzu (w Gminie Uniejów)

2. Synteza ustaleń kontroli i ocena

W dziedzinie oczyszczania ścieków jest wiele dostatecznie opanowanych technologii gwarantujących zadowalający poziom oczyszczania ścieków. Od 1992r. w Polsce wybudowano kilkanaście oczyszczalni ścieków działających w systemie opracowanym przez amerykańską firmę LEMNA Corporation z USA, a rozpowszechnianego w Polsce przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Projektowo-Handlowe HYDRO Sp. z o.o w Kielcach - wyłącznego przedstawiciela firmy LEMNA w Polsce.

Z ustaleń kontroli wynika, że spośród kontrolowanych 4 Gmin, wyboru oczyszczalni typu LEMNA dokonały 3 Gminy (Przykona, Rzgów i Pyzdry), natomiast w przypadku Gminy Uniejów, wyboru takiego dokonała działająca na jej terenie Spółka Wodna w Spicimierzu, która występowała jako inwestor. Wyboru oczyszczalni dokonywano nie w

wyniku przetargu lub publicznej oferty, lecz po wizytacjach oczyszczalni tego typu już działających w kraju i w niektórych przypadkach po konsultacjach z ekspertami. Wprawdzie ustawa o zamówieniach publicznych obowiązuje od 1995r., a w odniesieniu do zamówień publicznych finansowanych ze środków własnych jednostek samorządowych - od 1996r., to jednak uznać należy, że wybór oczyszczalni w drodze przetargu lub oferty ogłoszonej publicznie, przyczynił by się do optymalizacji decyzji w tym zakresie. Ponadto należy uwzględnić fakt, że dokonanie wyboru oczyszczalni LEMNA wiązało się z jednoczesnym wyborem generalnego wykonawcy tej inwestycji, t.j. wyżej wym. Przedsiębiorstwa HYDRO w Kielcach, ponieważ posiadało ono wyłączność na realizację tych obiektów w Polsce.

W wyniku kontroli wyłoniła się kwestia legalności budowy tego typu oczyszczalni w Polsce, wynikający z braku aprobaty technicznej na wyrób budowlany dla oczyszczalni LEMNA., do realizacji której sprowadzane były niektóre urządzenia z USA. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami, t.j. ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414) i rozporządzeniem Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 19 grudnia 1994 r, w sprawie aprobat i kryteriów technicznych dotyczących wyrobów budowlanych (Dz. U. z 1995 r. Nr 10, poz. 48), aprobaty takiej w odniesieniu do oczyszczalni ścieków udziela Instytut Ochrony Środowiska. Z ustaleń kontroli wynika, że dotychczas Instytut ten aprobaty dla oczyszczalni LEMNA nie udzielił. Dopiero w grudniu 1996r Spółka HYDRO w Kielcach wystąpiła w tej sprawie ze stosownym wnioskiem. Mimo braku wspomnianej aprobaty kierownicy urzędów rejonowych wydawali gminom pozwolenia na budowę oczyszczalni typu LEMNA, co naruszało przepisy Prawa budowlanego.

Opracowanie dokumentacji na oczyszczalnie LEMNA gminy zlecały Biuro Projektów Wodnych Melioracji i Inżynierii Środowiska BIPROWODMEL w Poznaniu, Gospodarstwu Pomocniczemu ROLWOD przy Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Koninie lub wyżej wym. Spółce HYDRO w Kielcach. Generalnym wykonawcą robót była Spółka HYDRO w Kielcach, która podzlecała wykonawstwo firmom z terenu województwa konińskiego.

W kontrolowanych 4 gminach stwierdzono różny stopień realizacji budowy oczyszczalni ścieków. W Gminie Przykona oczyszczalnia typu LEMNA funkcjonuje od lipca 1995r., w Gminie Rzgów zakończono jej budowę w listopadzie 1996r., w Gminie Pyzdry i Uniejów podjęto decyzję o jej budowie.

Oczyszczalnie w Przykonie i Rzgowie cechowały się zbliżoną wielkością, t.j. przeciętną przepustowością ok. 200 m³/dobę, cykl ich budowy wynosił 11 i 15 miesięcy, a koszt 790 tys. zł. i 1.445 tys. zł., przy czym były one finansowane ze środków własnych, ze środków uzyskanych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Koninie oraz środków Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie. Oddana do eksploatacji w lipcu 1994r. oczyszczalnia w Przykonie spełniała swoje zadanie, zaś koszt jej eksploatacji był zgodny z założeniami. Uwagi odnoszą się natomiast do zakresu wykorzystania posiadanej przepustowości, t.j. tylko w 50% oraz jakości odprowadzanych ścieków.

Mimo braku aprobaty technicznej gminy uzyskały pozwolenia wodnoprawne i pozwolenia na budowę. W przypadku oczyszczalni w Gminie Przykona rozpoczęcie jej budowy nastąpiło nawet przed wydaniem pozwolenia na budowę.

Kontrola nie ujawniła innych nieprawidłowości w trakcie przebiegu procesu inwestycyjnego. Uwagę zwraca natomiast zlecenie przez Gminy budowy oczyszczalni ścieków „pod klucz”, przez co nie wykorzystywano możliwości wyodrębnienia niektórych robót we własnym zakresie, celem obniżenia kosztów budowy. W Gminie Pyzdry stwierdzono przypadek zlecenia opracowania dokumentacji na budowę oczyszczalni LEMNA na terenie niezgodnym z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, w wyniku braku udokumentowanych wzajemnych uzgodnień. W Gminie Uniejów inicjatywa budowy oczyszczalni ścieków typu LEMNA została podjęta przez Spółkę Wodną w Spicimierzu, która nie zawarła odpowiedniej umowy z inwestorem zastępczym, realizującym już działania w sprawie budowy tej oczyszczalni.

3. Uwagi i wnioski oraz działania po zakończeniu kontroli

W wyniku kontroli Delegatura sporządziła 5 wystąpień pokontrolnych, w tym 4 do burmistrzów i wójtów gmin oraz 1 wystąpienie do Spółki Wodnej. W wystąpieniach tych

zawarta została ocena kontrolowanej działalności oraz uwagi i wnioski. Wnioski te dotyczyły:

- realizowania inwestycji mających wiele rozwiązań technicznych według koncepcji ustalonej w wyniku przetargu lub oferty publicznej na takie rozwiązania, a w przypadku inwestycji w trybie zamówienia "z wolnej ręki" negocjowania z generalnym wykonawcą możliwości wyodrębnienia niektórych robót do wykonania we własnym zakresie,
- dokumentowania wszystkich działań i czynności w przypadku zawierania umów na roboty i usługi, w celu posiadania materialnych dowodów o wywiązaniu się gminy z e zobowiązań i powinności związanych z realizacją tych umów,
- pełnego obciążenia oczyszczalni ścieków adekwatnego do założeń projektowych i wykorzystania urządzeń i sprzętu będącego na wyposażeniu oczyszczalni,
- przestrzegania warunków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych,
- umownego uregulowania obowiązków i odpowiedzialności w zakresie przygotowania i realizacji oczyszczalni ścieków w Spicimierzu,
- niedopuszczania do rozpoczynania robót budowlano-montażowych przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.

Ponadto Delegatura sporządziła pismo do Dyrektora Instytutu Ochrony Środowiska w Warszawie wnioskując o zajęcie stanowiska w sprawie budowy na terenie kraju oczyszczalni typu LEMNA bez ustawowo wymaganej aprobaty technicznej oraz w sprawie opinii dotyczących funkcjonowania tego typu oczyszczalni w Polsce.

Do sporządzonych wystąpień pokontrolnych i wniosków adresaci na zgłosili żadnych zastrzeżeń.

Z otrzymanych odpowiedzi od kontrolowanych 5 jednostek wynika, że wszystkie wnioski zostały podjęte. Wójt Gminy Przykona w związku z przekroczeniami

parametrów odprowadzanych ścieków podał, że w wyniku doprowadzenia do zmian procesu technologicznego i zmiany miejsca poboru ścieków do badań, zgodnie z zaleceniem WIOŚ w Koninie, nie występują już przekroczenia.

Dyrektor Instytutu Ochrony Środowiska Pani doc.dr hab. Barbara Gworek potwierdziła, iż Instytut jest właściwym do wydawania aprobat technicznych dotyczących oczyszczalni ścieków oraz poinformowała, że Firma HYDRO w Kielcach zwróciła się w grudniu 1996r. z wnioskiem o wydanie aprobaty technicznej otrzymując odpowiedź Instytutu, że aprobata taka może być udzielona na wyrób budowlany dopiero po dostarczeniu szeregu dokumentów. Dyrektor Instytutu poinformowała ponadto, że podtrzymuje swoją negatywną opinię w sprawie oczyszczalni LEMNA.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego i organizacyjnego

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (j.t. Dz.U. z 1996r. Nr 13, poz. 74 ze zm.) stanowi m.in., że do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Na gminie ciąży obowiązek rozwiązywania występujących na jej terenie problemów bezpośrednio lub pośrednio związanych z ochroną środowiska. Są to takie same obowiązki i uprawnienia, jakie ma każdy inny użytkownik środowiska.

Organy gminy będąc odpowiedzialnymi za realizację zadań mających zaspokoić potrzeby mieszkańców odpowiadają za właściwe i zgodne z prawem zlokalizowanie obiektów uciążliwych dla środowiska. W tym zakresie gmina zobowiązana jest posiadać wydaną przez organ gminy decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zgodną z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i uzyskać od kierownika urzędu rejonowego pozwolenie na budowę. W stosunku do inwestycji wymagających dodatkowo decyzji innych niż decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz pozwolenia na budowę, gmina jako inwestor zobowiązana jest przygotować dokumentację niezbędną do uzyskania takich decyzji, a następnie uzyskać te decyzje. Odnosi się to zarówno do decyzji niezbędnych do rozpoczęcia realizacji inwestycji, jak i decyzji komunalnych do eksploataowania wykonanych obiektów.

Kierownik urzędu rejonowego wydając pozwolenie na budowę na podstawie Prawa budowlanego, powinien respektować przepis stanowiący, że do wniosku o pozwolenie na budowę obiektów budowlanych, których projekty budowlane zawierają nowe, nie sprawdzone w krajowej praktyce rozwiązania techniczne, nie znajdujące podstaw w przepisach i Polskich Normach, należy dołączyć specjalistyczną opinię wydaną przez jednostkę organizacyjną wskazaną przez właściwego ministra. Mimo braku tej opinii kierownicy urzędów rejonowych wydawali pozwolenia na budowę tych oczyszczalni.

Obecny porządek prawny w procesie budowlanym regulowany jest ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414) Artykuł. 10 ust. 1 powyższej ustawy stanowi, że przy wykonywaniu robót należy stosować wyroby dopuszczone do obrotu i stosowania w budownictwie. Według § 4 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Ministra

Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 19 grudnia 1994 r, w sprawie aprobat i kryteriów technicznych dotyczących wyrobów budowlanych (Dz. U. z 1995 r. Nr 10, poz. 48), aprobaty takiej w odniesieniu do oczyszczalni ścieków udziela Instytut Ochrony Środowiska. Z ustaleń kontroli wynika, że jak - dotychczas - Instytut Ochrony Środowiska aprobaty takiej nie udzielił.

Prawo wodne ustala, że korzystanie z wód nie może wiązać się z marnotrawstwem wody ani wyrządzać szkód, a pobór wód powierzchniowych i podziemnych oraz wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi wymagają pozwolenia wodnoprawnego. Pozwolenia wodnoprawnego wymaga również budowa i eksploatacja urządzeń wodnych służących do zabezpieczenia wody przed zanieczyszczeniem. Wymogi ekologiczne w gospodarce wodno-ściekowej dotyczą przede wszystkim takiej ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, ażeby nadawały się one do wykorzystania na potrzeby ludności lub gospodarki, a ich stan nie wywoływał szkodliwych zmian w środowisku.

Obowiązujące obecnie rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. z 1991 r. Nr 116, poz. 503) zawiera wymagania dotyczące bezpośrednio jakości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi. W przepisach są ustalone dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczenia ścieków (parametrów jakości) odprowadzanych do wód śródlądowych. Jest to zestaw 47 wskaźników podzielonych na 5 grup. Niezależnie od dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń, obowiązujące przepisy ustalają ogólne wymagania dotyczące odprowadzanych ścieków.

W 1985 r. LEMNA Corporation z USA uzyskała patent na oczyszczalnię ścieków z wykorzystywaniem powszechnie występującej pływającej rośliny wodnej lemna (rzęsy wodnej). Rzęsa wodna, która jest byliną, swobodnie pływa po powierzchni ścieków i dzięki pobieraniu z nich znacznej ilości związków mineralnych wpływa na chemizm wód powodując obniżenie stężenia pierwiastków biofilnych. Proces oczyszczania ścieków w tej technologii wspomagany jest napowietrzaniem. System LEMNA jest układem dwóch stawów poprzedzonych osadnikiem wstępnym służącym do usuwania większych zawiesin. Okres wegetacji rzęsy wodnej w Polsce wynosi około siedmiu miesięcy. Łączny czas zatrzymania ścieków w stawie napowietrzanym i w stawie z rzęsą wynosi od 78 do 208 dni. Projektanci oczyszczalni systemu LEMNA nie przewidują prowadzenia gospodarki

osadowej w ciągu 20 do 30 lat, gdyż zakładają, że powstanie bardzo mała ilość osadów 1 do 3 cm na rok.

Sporządzane dotychczas opracowania dotyczące efektywności działania oczyszczalni typu LEMNA w polskich warunkach klimatycznych oraz w zakresie kosztów ich eksploatacji prezentują bardzo zróżnicowane i niejednokrotnie krańcowo różne opinie. Na przykład:

Z opracowania sporządzonego w sierpniu 1996 r. przez Spółkę EKO-EFEKT p.t. "Opinia na temat efektów technologicznych oraz parametrów pracy oczyszczalni systemu LEMNA w Polsce w 1995 r. - na podstawie danych użytkowników " wynika, że oczyszczalnie LEMNA wykazują dużą skuteczność także w okresach zimowych, niską energochłonność i niski koszt eksploatacji, wymagają ograniczonego zakresu obsługi, koszty eksploatacji są niskie, nie jest potrzebna bieżąca gospodarka osadowa;

W sporządzonym w 1996 r. przez Instytut Ochrony Środowiska opracowaniu pt. " Ocena technologii oczyszczania ścieków w rozwiązaniach systemu LEMNA - z uwzględnieniem kosztów budowy i eksploatacji podano m.in., że analiza powstających osadów wskazuje na to, że wbrew założeniom gromadzi się więcej osadów, t.j. nawet do 20 cm w ciągu roku, w związku z czym powstaje problem ich usuwania i unieszkodliwiania, efekty oczyszczania ścieków w oczyszczalniach LEMNA i oczyszczalniach z osadem czynnym są podobne, podawanie w innych opracowaniach niskie zapotrzebowanie energii przy systemie LEMNA jest tylko pozorne, i uwzględniając prawidłowo prowadzoną gospodarkę osadową systemu LEMNA należy spodziewać się wzrostu kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych.

2. Ważniejsze ustalenia kontroli

Ze względu na niewielką liczbę skontrolowanych jednostek i różne w każdej z nich zaawansowanie procesu inwestycyjnego, w niniejszej części Informacji zawarto ustalenia według podmiotów.

2.1. Urząd Gminy w Przykonie

Oczyszczalnia typu LEMNA została wybudowana na działce o powierzchni 4,31 ha, stanowiącej tereny pogórnice, przejętej nieodpłatnie od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział w Poznaniu. Budowę podjęto ze względu na jej lokalizację na terenach pogórnich (lekka konstrukcja), niskie koszty eksploatacyjne i stosunkowo niskie koszty budowy (inwestycyjne).

W wyniku przetargu generalnym wykonawcą zostało Przedsiębiorstwo Projektowo-Usługowo-Produkcyjno-Handlowe HYDRO Spółka z o.o. w Kielcach, a projektantem Biuro Projektów Wodnych, Melioracji i Inżynierii Środowiska BIPROWODMEL w Poznaniu. Oczyszczalnię budowano w okresie od 12 lipca 1994 r. do 27 czerwca 1995 r. Pozwolenie na budowę oraz wykonanie kanalizacji w Przykonie i Psarach wydał kierownik Urzędu Rejonowego w Turku dopiero w dniu 1.08.1994 r. Rozpoczęcie budowy przed uzyskaniem pozwolenia było przez Gminę uzasadniane umożliwieniem wykonawcy przystąpienia do organizacji zaplecza techniczno-socjalnego budowy. Stanowiło to jednak naruszenie Prawa budowlanego.

Koszt budowy oczyszczalni wyniósł 609,5 tys. zł. a po uwzględnieniu kosztów doprowadzenia energii elektrycznej i wody 789,7 tys. zł. Koszt ten obejmuje również zapłatę dla firmy amerykańskiej LEMNA Corporation w wysokości ogółem 103.200 dolarów amerykańskich, w tym 86.400 dolarów za dostawę materiałów, 7.500 dolarów za raport inżynierski (plany i specyfikacje projektu inżynierskiego systemu LEMNA do oczyszczalni), 2.300 dolarów za technologię i 7.000 dolarów za wysyłkę i koordynację.

Na sfinansowanie budowy oczyszczalni Gmina zaciągnęła od Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Koninie pożyczkę w wysokości 300,0 tys. zł, co stanowiło 49,2% kosztów budowy oczyszczalni. pozostałe koszty sfinansowane zostały środkami własnymi Gminy. Na wniosek Gminy Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Koninie umorzył część pożyczki wraz z

odsetkami. Podkreślić należy, że umorzona kwota w wysokości 128,6 tys. zł przeznaczona została na budowę kanalizacji dla miejscowości Bądków. W toku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w rozliczeniach budowy oczyszczalni. Wybudowana oczyszczalnia typu LEMNA zgodnie z założeniami projektowymi posiadała średnią przepustowość ścieków w wysokości 200 m³/dobę, a maksymalną przepustowość do 250 m³/dobę. Wykorzystanie oczyszczalni w roku 1995 wynosiło ca 25%, a w roku 1996 40%-50% z wyjątkiem lipca i września, w których to miesiącach wykorzystanie było wyższe. Dalszą poprawę wykorzystania oczyszczalni zapewni wspomniana już budowa kanalizacji w miejscowości Bądków.

Należy zaznaczyć, że 3 z 9 badań ścieków odprowadzanych z oczyszczalni w okresie od 8.06.1995 r. do 29.05.1996 r. wykazały przekroczenia wielkości zanieczyszczeń wynikających z pozwolenia wodnoprawnego. I tak w dniu 13.02.1996 r. przekroczone dopuszczalny ładunek fosforu ogólnego o 0,44 mg/dm³, w dniu 26.03.1996 r. przekroczone azot ogólny o 15,4 mg/dm³, azot amonowy o 19,90 mg/dm³ i fosfor ogólny o 1,13 mg/dm³, a w dniu 29.05.1996 r. przekroczone azot amonowy o 1,82 mg/dm³. Przekroczenia te były spowodowane niedotrzymaniem procesu technologicznego oraz kierowaniem ścieków do tzw. stawu stabilizacyjnego nr 3. Wprawdzie Gminy nie obciążono karą pieniężną z tytułu tych przekroczeń to jednak postanowieniami Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Koninie staw nr 3 został wyłączony z urządzeń oczyszczających. Stwierdzono ponadto, że dotychczas nie były wykorzystywane dostarczone Firmą LEMNA Corporation urządzenia do zbierania rzęsy.

2.2. Urząd Gminy w Rzgowie

Decyzja o budowie oczyszczalni tego typu została podjęta w 1994 r. po uprzednich wizytacjach w gminach, w których już one funkcjonowały, po zapoznaniu się z ocenami ekspertów i użytkowników oraz w związku z zamiarem zlokalizowania obok oczyszczalni wysypiska śmieci. Należy podkreślić, że w tym czasie na sesji Rady Gminy prezentowane były informacje, iż całkowity koszt budowy takiej oczyszczalni wyniesie około 700 tys. zł.

W sierpniu 1995 r. Zarząd Gminy, po uzyskaniu decyzji Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych zatwierdzającej wybór trybu zamówienia "z wolnej ręki", zawarł umowę ze Spółką HYDRO w Kielcach w sprawie wykonania "pod klucz" (łącznie z uzyskaniem

pozwolenia wodnoprawnego na eksploatację) oczyszczalni typu LEMNA o przepustowości średniej 194 m³/d i kanalizacji za cenę 1.161.066 zł. w terminie do dnia 30 listopada 1996 r. Aneksami dokonano zmiany kosztów realizacji do kwoty 1.336.675 zł. (wskutek przeceny zakresu robót pozostających do wykonania w 1996 r. i zleceniem robót dodatkowych) oraz terminu zakończenia budowy - uzyskania pozwolenia wodnoprawnego do dnia 30 czerwca 1997 r. (z powodu wyjątkowo niesprzyjających warunków atmosferycznych od listopada 1995r. do kwietnia 1996r). Na powyższą kwotę składało się 338.507 zł. tytułem dostaw urządzeń z USA i 998.168 zł. wynagrodzenia dla generalnego wykonawcy. Powyższą cenę za wykonanie oczyszczalni Zarząd ustalił w wyniku negocjacji z przyszłym wyżej wym. generalnym wykonawcą, doprowadzając do obniżenia kosztów o kwotę 70,9 tys. zł. w stosunku do złożonej oferty. Niewątpliwie uznać to należy jako pozytywne działanie Zarządu, natomiast według oceny Delegatury w celu obniżenia kosztów budowy należało zaniechać zlecenia realizowania budowy "pod klucz" i wyodrębnić zakres niektórych robót, w tym ziemnych, elektrycznych i kanalizacyjnych do realizacji przez wykonawcę wyłonionego w wyniku przetargu. Miało to uzasadnienie, ponieważ m.in. warunki terenowe lokalizacji oczyszczalni nie pozwalały na wykorzystanie naturalnych stawów lub wyrobisk, lecz niezbędne było wykonywanie specjalnych wykopów pod stawy będące elementem oczyszczalni.

Przekazanie oczyszczalni do rozruchu nastąpiło w dniu 27 listopada 1996 r. Łączny koszt jej budowy wyniósł 1.445,6 tys. zł., w tym 353,4 tys. zł. - koszt urządzeń sprowadzonych z USA, 646,5 tys. zł. koszt robót budowlano-montażowych w ogrodzeniu, 316,9 tys. zł. koszt rurociągu dosyłowego i doprowadzenia mediów oraz 97,0 tys. zł. koszt opracowania dokumentacji, wykupu gruntów i wynagrodzenia generalnego wykonawcy. Omawiana inwestycja została sfinansowana z pożyczki w kwocie 460 tys. zł. i dotacji w kwocie 310 tys. zł. otrzymanych w latach 1994-1995 z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Koninie oraz dotacji w kwocie 156,4 tys. zł. otrzymanej w 1996 r. z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie, a w pozostałym zakresie ze środków własnych. Należy zaznaczyć, że Gmina od wyżej wym. Agencji otrzymała dotację w kwocie łącznie 359,6 tys. zł., którą przeznaczono także na budowę sieci kanalizacyjnej. Realizowanie budowy oczyszczalni ścieków w znacznym zakresie ze środków Funduszu i Agencji uzasadniają uwagi Delegatury dotyczące wyboru typu oczyszczalni i jej kosztów.

Ponadto stwierdzono, że do czasu kontroli Zarząd Gminy nie zrealizował jednego z postanowień decyzji Wojewody Konińskiego z dnia 6 lipca 1995 r. w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego na budowę oczyszczalni ścieków, a mianowicie nie opracowano koncepcji zagospodarowania osadów pościekowych.

2.3. Urząd Gminy i Miasta w Pyzdrach

Decyzja o budowie oczyszczalni typu LEMNA została podjęta Przez Zarząd i zaakceptowana przez Radę Miejską w 1995 r., po uprzednich wizytacjach w gminach, w których funkcjonowały już takie oczyszczalnie i po konsultacjach z ekspertami.

Burmistrz i jego zastępca w miesiącu grudniu 1995 r. zawarli umowę z wyżej wymienioną Spółką HYDRO w Kielcach na opracowanie w terminie do dnia 30 czerwca 1996 r. dokumentacji projektowej oczyszczalni LEMNA o przepustowości 720 m³/d z przepompownią ścieków, rurociągiem tłocznym wraz z operatem wodnoprawnym i pozwoleniem na budowę. Strony ustaliły wynagrodzenie w wysokości 65 tys. zł., w tym 30 tys. zł. za projekt technologiczny wykonany w terminie do dnia 28 lutego 1996 r. i 35 tys. zł. za projekt konstrukcyjny z przepompownią, rurociągiem tłocznym, operatem wodnoprawnym, uzgodnieniami i pozwoleniem na budowę w terminie do dnia 30 czerwca 1996 r.

Zarząd Gminy i Miasta otrzymał w kwietniu 1996 r. tylko część technologiczną dokumentacji, a tytułem zapłaty za realizację powyższej umowy uregulował I i II ratę należności ze środków własnych Gminy, łącznie w kwocie 30.030 zł. Do czasu kontroli NIK Zarząd nie zapłacił pozostałej należności, ponieważ nie otrzymał całości dokumentacji i nie zostało wydane pozwolenie na budowę. Powodem tego było stwierdzenie dopiero w miesiącu lipcu 1996 r. faktu, iż przedmiotowa dokumentacja jest opracowywana przez podwykonawcę Spółki HYDRO, t.j. przez Biuro Projektów Wodnych Melioracji i Inżynierii Środowiska BIPROWODMEL w Poznaniu, na obszarze niezgodnym z aktualnym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Uniemożliwiało to wydanie przez Burmistrza decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i następnie pozwolenia na budowę. Zarząd nie dysponował protokołami lub notatkami z

uzgodnień świadczących, iż wywiązał się on z powinności ciążyących na nim jako zlecniodawcy dokumentacji.

Konsekwencją powyższego było przede wszystkim zagrożenie powstania straty wynikłej z poniesienia wyżej wymienionych kosztów na opracowanie dokumentacji, która może okazać się nieprzydatna. Ponadto nastąpiło odroczenie terminu realizacji budowy oczyszczalni ścieków w związku z rozważaniem zmiany typu oczyszczalni i przystąpieniem dopiero we wrześniu 1996 r. do prac nad zmianami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego z tego względu, że aktualny plan miejscowy określał dla oczyszczalni ścieków zbyt mały obszar i w miejscu niezbyt dogodnym dla oczyszczalni ścieków.

2.4. Urząd Miasta w Uniejowie i Spółka Wodna w Spicimierzu

Zarząd Miasta Uniejów, wykonując uchwałę Rady Miejskiej Nr XVIII/93/96 z dnia 26 kwietnia 1996 r. nabył nieruchomość gruntową z przeznaczeniem pod oczyszczalnię ścieków w Spicimierzu. Nieruchomość tę stanowiły 2 działki o łącznej powierzchni 2,07 ha, zakupione od prywatnych właścicieli. Środki na ten cel zagwarantowane zostały w budżecie Gminy i Miasta na 1996 rok. Po ustanowieniu nowej księgi wieczystej nabyte działki włączone zostały do mienia Gminnego Gminy Uniejów i na podstawie uchwał oddane w nieodpłatne użytkowanie Spółce Wodnej w Spicimierzu, która jest bezpośrednim inwestorem oczyszczalni ścieków.

Spółka Wodna utworzona została w 1991 r. w celu wykonania i eksploatacji urządzeń zaopatrzenia wsi Spicimierz w wodę i rozszerzyła swe cele statutowe o wykonanie i eksploatację urządzeń gospodarki wodnościekowej uchwałą Walnego Zgromadzenia członków z dnia 9 stycznia 1996 roku, chociaż już w styczniu 1994 r. uzyskała zgodę mieszkańców wsi na prowadzenie prac organizacyjnych, zmierzających do budowy wiejskiej oczyszczalni ścieków.

Powyższa Spółka Wodna przed podjęciem decyzji o budowie oczyszczalni ścieków typu LEMNA nie doprowadziła do powstania wstępnych założeń techniczno-ekonomicznych, obejmujących możliwe do zastosowania koncepcje rozwiązań technicznych. Ponadto sporządzane przez Spółkę wnioski do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Koninie o dofinansowanie części kosztów

budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji w Spicimierzu, składane na lata 1994, 1996 i 1997 w wysokości odpowiednio 345 tys. zł, 698,6 tys. zł i 1.106 tys. zł, nie były oparte o kosztorys inwestorski opracowany zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 30 grudnia 1994 r. (Dz.U. nr 14, poz. 795). Do czasu kontroli, wnioski te nie zostały umieszczone w planie wydatków wspomnianego Funduszu.

W sprawach dotyczących planowanej budowy oczyszczalni ścieków typu LEMNA, w imieniu Spółki Wodnej, w charakterze inwestora zastępczego występował dyrektor Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Koninie, mimo że nie została zawarta umowa w tym przedmiocie.

Przed uzyskaniem zgody mieszkańców wsi na budowę oczyszczalni ścieków, Spółka zawarła w dniu 10 marca 1993 r. z Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Koninie (WZMiUW) porozumienie na przygotowanie programu oraz projektu oczyszczalni ścieków i kanalizacji dla miejscowości Spicimierz. Na mocy tego porozumienia Spółka zobowiązała się do pokrycia kosztów uzgodnień i opłat za wydane decyzje, a także do zlecenia opracowania opinii i koreferatów do opracowań projektowych, w uzgodnieniu z WZMiUW. Osiem dni po zawarciu wyżej wspomnianego porozumienia, Spółka Wodna zleciła Gospodarstwu Pomocniczemu ROLWOD, przy Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych w Koninie, opracowanie programu ogólnego budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Spicimierz, a następnie zawarła w dniu 11 października 1993 r. - nie posiadając statutowego upoważnienia ani też zgody mieszkańców wsi - umowę z Gospodarstwem ROLWOD o wykonanie programu ogólnego budowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków za kwotę 6 100 zł. Wykonany przez Gospodarstwo ROLWOD program sfinansowany został w wysokości umówionej, w tym 3.100 zł przez Spółkę Wodną oraz 3.000 zł przez WZMiUW.

Poznań, dnia 21 marca 1997r.
Delegatury

Dyrektor

Najwyższej Izby Kontroli
w Poznaniu